

מלוך יקרוך ויהושים נלאים מלוקט
מדרשות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצרא שליט"א

מִי־הֵיָא חֲזֵה־הֵא

חֲזֵהֵא דְאִוְרֵי־הֵא
יִסוּד חֲדָשׁ וְנִפְלֵא עַל הַפְּרָשָׁה

בית המקדש של מעלה מכוון כנגד בית המקדש של מטה

ממקומם, כמו שפירש רש"י: **הנה אנכי שולח מלאך**, כאן נתבשרו שעתידין לחטוא ושכינה אומרת להם 'כי לא אעלה בקרבך' (להלן לג ג). ולכן יפה דקדק רש"י בלשונו הקדוש לומר 'בית המקדש של מעלה מכוון כנגד בית המקדש של מטה', שהודיע להם ה' יתברך שאף אם יחטאו ויגלו מארץ ישראל, אף על פי כן יעתיק בית המקדש של מעלה שיהיה מכוון כנגד בית המקדש של מטה, דהיינו בכל מקום שיתפללו ויעסקו בתורה הקדושה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות.

משה ואהרן ע"ה ידעו לכוון עשיית הכלים במשכן שיהיו כנגד כלים של מעלה

על פי דבריו ניתן להבין מה שגילו לנו חז"ל שהראה הקב"ה למשה רבינו ע"ה מנורה של אש ומטבע של אש וכל תבנית המשכן ובית המקדש, כי למעלה בשמים כולם מוכנים במקומם, ומשה רבינו הוצרך לכוון את כל הכלים כנגד הכלים של מעלה. וזוה גם יבואר מה שנשתבח אהרן הכהן ע"ה שלא שינה בהדלקת המנורה, וקושיית המפרשים מפורסמת מה החידוש שלא שינה, וכי זהו שבחו של אהרן, הכהן הגדול מאחיו, שלא שינה מציווי מפורש של הקב"ה. אך על פי דברינו יבואר היטב, שהתורה הקדושה מעידה שזכה אהרן הכהן ע"ה לכוון בהטיבו ובהדלקתו את המנורה שתהיה כנגד המנורה של מעלה, וזהו שבחו שלא שינה.

מעלתו של בצלאל שידע לכוון את כל הכלים כנגד הכלים של מעלה

על דרך זה ניתן גם לבאר גדולתו ומעלתו של בצלאל שידע לצרף האותיות שנבראו בהן שמים וארץ כדאיתא בגמרא (ברכות נה.), ואף משה רבינו ע"ה אמר עליו 'בצל אל היית', כשגילה בצלאל את סדר עשיית הכלים של המשכן על פי הסדר שנאמר מפי הקב"ה על אף שמשה רבינו אמר לו בסדר הפוך, כי הואיל שנצטווה בעשיית המשכן והיה צריך לכוון את המשכן של מטה כנגד בית המקדש של מעלה, מן השמים אכן זיכוהו בידיעת כוונת הכלים בכדי לכוונם כנגד הכלים של מעלה.

כנגד בית המקדש של מעלה. וכענין זה מיירי רש"י בפרשת בשלה, שיביאם הקב"ה אל הר נחלתו והיו ישראל שרויין על אדמתן, ואז יבנו בית המקדש למטה מכוון כנגד בית המקדש של מעלה.

בזמן הגלות מכוון בית המקדש של מעלה כנגד בתי כנסיות ומדרשות שבעולם הזה

אולם כאשר חטאו ישראל ויצאו לגלות, והם גולים ממקום למקום וממדינה למדינה, אשר אז אין להם קדושת בית המקדש במקומה הקבוע בהר המוריה, ונשאר רק מעין קדושת בית המקדש בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, וכמו שדרשו בגמרא (מגילה כט.) על הפסוק (יחזקאל יא טז) 'וְאֶהְיֶה לָהֶם לְמִקְדָּשׁ מְעֻט', אזי ברוב רחמיו וחסדיו של הקב"ה הוא מטלטל את בית המקדש של מעלה ממקומו בכדי שיהיה מכוון כנגד בית המקדש של מטה, דהיינו בתי הכנסיות ובתי המדרשות שעם ישראל עוסקים בהם בתורה ובתפילה. והנה בפרשת משפטים מדובר בזמן שיגלו

הַנֵּה אֲנֹכִי שֹׁלֵחַ מַלְאָךְ לְפָנֶיךָ לְשַׁמְרֵךְ בְּדֶרֶךְ וְלְהַבְיִאֲךָ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר הִכְנַתִּי (כג כ). פירש רש"י: בית המקדש של מעלה מכוון כנגד בית המקדש של מטה.

דקדק הרה"ק ר' יהושע מבעלזא ע"ה שבפסוק לעיל (שם טו יז) בשירת הים 'תִּבְאֲמוּ וְתִטְעֲמוּ בְּהַר נִחְלָתְךָ מִכֹּחַ לְשִׁבְתְּךָ פְּעֻלַּת ה' מְקַדֵּשׁ אֲדָנָי כֹּונֵנו יְדִיק', שינה רש"י בלשונו וכתב לפרש שהמקדש של מטה מכוון כנגד כסא של מעלה, וצריך ביאור האם בית המקדש של מעלה מכוון כנגד בית המקדש של מטה, או ההיפך, שבית המקדש של מטה מכוון כנגד בית המקדש של מעלה.

בזמן שישראל על אדמתם בית המקדש של מטה נבנה מול בית המקדש של מעלה

וביאר בדברי קדשו ביאור נפלא, שבאמת בית המקדש של מעלה נבנה למעלה בשמים במקומו הקבוע עוד לפני שנבנה בית המקדש של מטה, וכאשר בנו בני ישראל את בית המקדש של מטה בהר המוריה זכו לכוונו ממש

מִילְתָּא דְפַרְיָאָה

בכח עסק התורה יכול האדם לנשמה גבוהה וקדושה

וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּשְׂמִים לְפָנֶיךָ (כא, א).

עיקר ההתעלות מדרגה לדרגה בקנין נשמה גבוהה וקדושה, היא בכח עסק התורה, ועל דרך דאיתא בזהר (משפטים צד:) שהאדם בעת לידתו מקבל נפש טהורה [ששורשה מעולם העשיה], ואם זכה במעשיו נותנים לו רוח ממדרגת חיות הקודש [ששורשה מעולם היצירה], ואם הוסיף עוד לקדש עצמו נותנים לו נשמה מצד עולם הכסא [-הבריאה], ואם קידש עצמו עוד יותר נותנים לו לפי מדרגתו נפש רוח ונשמה מעולם האצילות, עד שיזכה למדרגת אדם השלם שממשלתו בתחתונים ובעליונים ובצבא השמים.

וידוע על כמה צדיקי עליון שנולדו עם נשמות נמוכות, וזכו במעשיהם הקדושים והגבירו את נשמתם על נפשם והגביהו למדרגות עליונות, וכמו שאמר הבעל שם טוב הקדוש על הרה"ק רבי יצחק מדרוהוביטש ע"ה [אביו של הרה"ק רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב ע"ה], שמן השמים נתנו לו בשעת לידתו נשמה שפלה שכמעט ואין בכל הדור נמוכה ממנה, והוא ברוב עבודת הקודש שלו הגביה עצמו למעלת הרשב"י זיע"א.

ברזא דאח"ד רמזים נפלאים על סדר הפרשה

העוסק בתורה זוכה להשפעה מיוחדת של אור ה' ומעין מציאותו יתברך

בתורה, והצדיקים הלומדים תורה לשמה בקדושה ובטהרה מתגלה להם האור הגנוז שעל ידה הם רואים מסוף העולם ועד סופו.

ההבדל העצום בין האור שיורד על ידי קיום מצוה לאור שיורד על ידי לימוד התורה

והביאור בדבריו על פי דברינו הנ"ל, שאכן הכניס הקב"ה אור עצמותו ומעין מציאותו בתורה הקדושה, ועל כן אין האור שמתגלה על ידי העסק בתורה כשאר האורות שיורדים בזמן קיום מצוות התורה, שהרי בזמן שאיש ישראל מקיים מצוה כלשהי מקיף אותו אור פנימי, וכשהוא מהדר ומזדרז בה מקיף אותו אור מקיף, אמנם כשעוסק בתורה הקדושה יורד עליו אור מעין מציאות האמיתית של הקב"ה שבזה אפשר לצפות מסוף העולם ועד סופו. וזה ביאור הפסוק (משלי ו כג) 'כי נר מצוה ותורה אור', שבקיום אחת ממצוות ה' יתברך יש נר מצומצם, 'נר מצוה', ואילו 'תורה אור', שעל ידי לימוד התורה יורד אור מעצמותו יתברך שמו.

כשבא רבי עקיבא ממתבתא דרקיעא דרש לרבות יראת ת"ח

בדרך זו אפשר לבאר את דברי הגמרא (פסחים כב): שמעון העמסוני היה דורש כל אתים שבתורה, כיון שהגיע ל'את ה' אלקיך תירא' (דברים ו יג) פירש, עד שבא רבי עקיבא ודרש 'את ה' אלהיך תירא' לרבות תלמידי חכמים. מה הכוונה 'עד שבא רבי עקיבא', מהיכן בא, האם לא היה קודם בבית המדרש.

שמעתי ממו"ר דודי רבי מכלוף ע"ה פירושם של דברים, 'עד שבא רבי עקיבא' הכוונה שבא ממתבתא דרקיעא. שהנה הגמרא אומרת (חגיגה יד): ארבעה נכנסו לפרדס, בן עזאי, בן זומא, ואחר - זה אלישע בן אבוה, ורבי המשך בעמ' הבא

יט יד) 'זאת התורה אדם' וגו', ומכיון שכח הפועל בנפעל (מו"נ ח"ב פ"ד), נמצא שבכל דבר יש חיות מהחלק האלוהי ממעל שהושם בתוכה, ועל ידי כך ניתן אפשרות לכל הברואים ולכל המקומות להתעלות מחשכת החומר וממדרגות התחתונות למעלות עליונות ולהשיג יתרון האור מן החושך.

כל איש ישראל מלא שמות הקדושים שהרי נברא על ידי התורה

ועל דרך זה יתבאר היטב מאמרם ז"ל (זוהר אחרי עג). קודשא בריך הוא ואורייתא וישאל חד אינון, כלומר שהקדוש ברוך הוא צמצם אלהותו בתורה ובתורה נבראו ישראל, נמצא ששלשתם מחוברים ומקושרים יחד. וכן נראה לרמז ענין זה בפסוק (שמות א א) 'ואלה שמות בני ישראל', אל תקרי 'שמות' אלא 'שמות', רוצה לומר שכל אחד מישראל מלא שמות הקדושים, על פי דברינו הנ"ל שאיש ישראל נברא על פי התורה שהיא כולה אור מעין מציאותו יתברך, והרי ידועים דברי הזוהר הקדוש (האזינו רחצ): 'אורייתא שמא דקודשא בריך הוא', וכביאור הרמב"ן ע"ה (הקדמה על התורה) שהרחיב בעניין זה שכל התורה כולה שמותיו של הקב"ה יתעלה שמו לעד, נמצא שאיש ישראל הנברא על ידי התורה גם הוא מלא שמות הקדושים.

אור שנברא בששת ימי בראשית נגנז בתורה

ובזה יומתק לן מאד דברי קודש הקדשים הבעל שם טוב ע"ה בביאור מאמרם ז"ל (חגיגה יב). שהיה אדם הראשון צופה מסוף העולם ועד סופו על ידי האור שברא הקב"ה בששת ימי בראשית, וכיון שראה הקב"ה מעשיהן של הרשעים גנז האור לצדיקים לעתיד לבוא, וביאר הבעש"ט ז"ל שנגנז האור

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם (כא, א).

כשאישי ישראל יושב ועוסק בתורה הקדושה, מלבד עצם קיום מצות תלמוד תורה שהיא שקולה כנגד כל המצוות, וזולת ההשפעות הטובות היורדות עליו משמי מרום וברכות המיוחדות ללומדי תורה, הרי הוא זוכה גם להשפעה מיוחדת במינה שהיא האור שבתורה, שאינה ככל ההשפעות היורדות ממנו יתברך שמו לצורך בריותיו, אלא הוא מעין מציאות האמיתית שלו יתברך שמו לעד, והוא מה שמחלק האדון יתברך שמו מכבודו ויקרו ליראיו, כמו שהאריך בזה רבינו משה חיים לוצאטו ע"ה בספרו דרך ה' (ח"ד פ"ב), והעוסק בתורה הקדושה בתנאים הראויים למעלתה הרי הוא מכניס אור גדול לתוככי נשמתו, אור ה' יתברך בכבודו ובעצמו, ובכך הוא משלים את כל חלקי נשמתו וימשיך תיקון והארה לכל הבריאה כולה.

רצון הקב"ה שיידבקו בו ולכן צמצם אלקתו בתורה ובכך ברא העולם ומלואה

בביאור הדברים יש להביא את דברים היסודיים שכתב המאור עינים (בחוקותי, וראה עוד בדבריו ריש פרשת בראשית) שהיות ורצה הקב"ה שיוכלו הברואים להתדבק בו יתברך בכל חלקי הבריאה, ומאידך הרי אי אפשר ליצור את הבריאה מעצמותו יתברך שהוא אור אין סוף בלי גבול ותכלית, שכן הנבראים הם בעלי גבול ותכלית ובאופן כזה לא יוכלו להתדבק בו, על כן צמצם הקב"ה את אלהותו בתורה, ואז ברא את הבריאה כולה על ידי התורה כדאיתא בזוהר (תרומה קסא. ובכ"מ) אסתכל באורייתא וברא עלמא.

כמו כן הוא באדם שהוא עולם קטן (תנחומא פקודי ג, תקו"ז תיקון ע' קל): שגם הוא נברא בצלם אלקים של התורה כנרמז בפסוק (במדבר

עקיבא וכו', רבי עקיבא נכנס בשלום ויצא בשלום.

מה ראה שם רבי עקיבא, ראה את המלאך מטטרו"ן, שלא עמד בפני אלישע בן אבוה, והלקוהו שיתין פולסי דנורא, איך אתה לא עומד בפני תלמידי חכמים.

ואכן מה דרש מטטרו"ן שלא עמד בפני החכמים, פירשו בו שהגמרא מביאה (ב"ב קיט:): האם תלמיד שנכנס לפני רבו, האם צריך רבו לעמוד בפניו או לא. והגמרא מחלקת אם פליג ליה רביה יקרא צריך לעמוד בפניו, ואם לא פליג ליה רביה יקרא לא צריך לעמוד בפני התלמיד. לכן מטטרו"ן לא עמד, שהרי כאן לא פליג ליה רביה יקרא לאחר, ולכן לא צריך לעמוד בפניו כאשר נמצא הוא לפני רבו - הקב"ה. אבל למרות זאת בשמיים הלקוהו שיתין פולסי דנורא, ולמה, כי כבוד תלמיד חכם גדול כל כך, ואפילו לפני הקב"ה צריך לעמוד.

משום כך, כל זמן שהיה רבי עקיבא בבית המדרש לא דרש דרשה זו, כי אכן הבין שלא שייך לדרוש 'את ה' אלוך תירא' לרבות עוד מישהו שצריך להתירא מפניו כמו מפני הקב"ה. אבל כשעלה לשמים וראה מה כבודו של תלמיד חכם שאפילו בפני הקב"ה צריך לחלוק לו כבוד ולעמוד מפניו, אמר, עכשיו אני דורש מה בא לרבות 'את ה' אלקיך תירא', 'את' לרבות תלמידי חכמים. חזור שמעון העמסוני ודרוש כל את"ן שבתורה, כי אני ראיתי מה כבודו של תלמיד חכם בשמים, ונאה ויאה לרבות יראת תלמידי חכמים כמו יראת ה', וכמו שאמרו בפרקי אבות (פ"ד מ"ב) 'מורא רבך כמורא שמיים'.

ועולים הדברים עם האמור שתלמיד חכם העוסק בתורה נעשה חלק מעצמות אורו יתברך כביכול, עד שבמתיבתא דרקייעא ראה רבי עקיבא שניתן לדרוש 'את ה' אלקיך תירא' לרבות תלמידי חכמים.

סימן מן השמים לדעת אם פעל נחת רוח לפניו

כרצונו יתברך, אך עיקר שאלתו מי יזכה לקום במקומו, להישאר ולהחזיק מעמד בקדושה תמידית ולא ליפול ממדרגתו הגבוהה. ועל זה נאמרה תשובתו בצידו 'קְיָ כַפִּים וְיָבֵר לִבָּב, רק כשהעליה הינה לשמה מבלי שום כוונה זולת שיהא נחת רוח להבורא ברוך הוא, 'ובר לבב' שאיחד את שתי הלבבות כאחד לעבוד עבודתו השלימה ואז מלאך רע יענה אמן בעל כרחו, והוא יקום בְּמָקוֹם קָדְשׁוֹ.

בעת עבודת ה' יחשוב שיושב לבדו ואין איש עמו

וזה גם כוונת הציווי למשה רבינו ע"ה קודם מתן תורה 'וְאִישׁ לֹא יַעֲלֶה עִמָּךְ וְגַם אִישׁ אֶל יָרֵא בְּכָל הָהָר' (שם לד ג), רמז לכל איש ישראל שיפשוט מעצמו כל הלוש הגשמי של התפארות והראות מעשיו לבני אדם ויכוון רק לקיום ציווי הבורא יתברך שמו, וכענין שכתוב אצל יוסף הצדיק (בראשית מה א) 'וַיִּקְרָא הוֹצִיאֵנוּ כָּל אִישׁ מֵעַלְי וְגו' וְלֹא עָמַד אִישׁ אִתּוֹ בְּהַתְּנֻדָּה יוֹסֵף אֶל אָחִיו, כלומר הוציא כל האנושיות מעליו והיה לו התפשטות הגשמיות וכך לא נזכר בכל מה שעשו לו אחיו. וזאת מוטל על כל איש ישראל לזכור בעבודתו התמידית בין בתורה ובתפילה, בין בשאר מצוות ומעשים טובים, שיחשוב כאילו הוא יושב לבדו ואין איש סביבו, או אז יהיה כוונתו רק לעשות נחת רוח להבורא יתברך שמו ולא בשביל שיכבדוהו בני אדם וכדומה, וכך יוכל להחזיק מעמד ולעבוד את ה' יתברך בהתחדשות תמידית בכל עת.

וזהו פירוש הכתוב (דברים לב יב) 'ה' בְּדָד יִנְחָנוּ וְאֵין עִמּוֹ אֶל נִכְר', על פי הכתוב 'עין לא ראתה אלהים זולתך' (ישעיה סד ג) כי יש צדיקים הנזהרים מפניות ועושים כל מעשיהם בהתבודדות למען ינצלו מהרהורים שלא לשמה, ולפעמים שהם מוכרחים להיות בין הבריות בשעת תפילתם וכדומה ודואגים איך ינצלו מגאווה, וה' ברחמי רואה כשרון מחשבתם ויושיע להם גם כשהם ברבים שיהיה בעיניהם כאילו הם נמצאים לבדם באין רואה, וזהו עין לא ראתה זולת אלקים גם כשהוא ברבים, וזוה מבואר 'ה' בַּדָּד יִנְחָנוּ וְאֵין עִמּוֹ אֶל נִכְר', שה' בעוזרו להיות תמיד בהתבודדות או שיהיה אצלו כאילו 'עין לא ראתה' והוא לבדו, ואז 'אין עמו אל נכר' דהיינו פניות שלא לשמה (נועם מגדים האזינו ד"ה עוד נראה).

וּמְרֵאָה כְבוֹד ה' פֶּאֶשׁ אֶכְלֵת בְּרֵאשׁ הָהָר לְעֵינֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל (כד יז). הנה כל איש ישראל בעבודתו לה' יתברך בתורה ובתפילה ושאר מצוות הרי הוא מביא תענוג ונחת רוח גדול למעלה בשמים, ומפסוק זה לימד **הקדושת לוי** (ד"ה ומראה) סימן לאדם הרוצה לדעת האם יש לה' יתברך תענוג מעבודתו, יסתכל אם נתעורר תמיד בליבו התלהבות אש קודש רשפי אש שלהבת יה בעבודת ה' ובתפילה ובלימוד תורתו הקדושה, אזי בודאי מוכח שיש לה' יתברך נחת רוח מעבודתו, ולכן מסייעים לו מן השמים ומכניסים מחשבות קדושות לתוך לבו, ולזה אמר הפסוק **ומראה כבוד ה'**, כלומר, הסימן כשירצה האדם לדעת אם רואה כבוד ה' והקדוש ברוך הוא נהנה ממנו, **כאש אוכלת**, אם לבו בוער כרשפי אש.

המתפלל בהתלהבות גם ביחידות סימן מובהק שהוא גורם נחת רוח בשמים

והוסיף הרה"ק בעל מעגלי צדק מדעעש ע"ה (ד"ה ומראה) נופך מדליה, שאם מתפלל בהתלהבות ברבים ובציבור אין כל כך ראייה שכן אולי יש בו פניות בשביל התפארות בני אדם, אבל אם כשמתפלל ביחידות בינו לבין קונו אז גם כן בוער כאש ובקרבו ישם אור בו, אז סימן מובהק ומופת חותך שלבו לשמים, וזה נרמז בהמשך הפסוק הנ"ל, **ומראה כבוד ה' כאש אוכלת** כפירוש הקדושת לוי שאם הוא **כאש אוכלת** אז הוא **מראה כבוד ה'** שכוונתו לשמים ומביא נחת רוח למעלה, אולם תנאי בדבר, שהוא מתלהב בין כשהוא **בראש ההר** - ביחידות, בין אם הוא **לעיני בני ישראל** - בציבור, שהכל שוה אצלו.

רק המכוון לשם שמים בלבד נשאר בהתחדשותו בעבודת ה'

כענין זה אפשר להבין שלאחר כל ההכנות המרובות והמעמד הנשגב והמרומם של מתן תורתנו הקדושה ציוה ה' יתברך למשה רבינו ע"ה 'עלה אלי ההרה והיה שם' (לעיל פסוק יב), וכפל לשונו לומר 'והיה שם' כוונתו שיהיה שם במחשבה גם כן, שיתרכז במסרתו ולא יהיה לו שום מחשבה אחרת זולת קבלת התורה הקדושה והורדתה לעם ישראל.

וכך אמר דוד המלך ע"ה (תהלים כד ג) 'מִי יַעֲלֶה בְּהָר ה' וְיִמֵּי יָקוּם בְּמָקוֹם קָדְשׁוֹ, שהרבה אנשים עולים במדרגות הסולם להר ה' ומתעוררים לעבדו

יצא לאור ע"י מכון אור לישורים
© כל הזכויות שמורות
אין להעתיק או לנצל ללא אישור
מפורש בכתב ממכון אור לישורים
ניצוב ועימוד: שוקי קנר

